

Cauza C-303/19**Rezumatul cererii de decizie preliminară întocmit în temeiul articolului 98 alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Curții de Justiție****Data depunerii:**

11 aprilie 2019

Instanța de trimitere:

Corte suprema di cassazione (Italia)

Data deciziei de trimitere:

5 februarie 2019

Recurent:

Istituto Nazionale della Previdenza Sociale

Intimat:

VR

Obiectul procedurii principale

Cerere de anulare a unei hotărâri pronunțate în apel prin care s-a constatat caracterul discriminatoriu pe motiv de cetățenie al unei reglementări care, în vederea calculării alocației pentru gospodărie, nu include în gospodărie membrii de familie ai unui resortisant al unui stat terț care deține un permis de ședere potrivit Directivei 2003/109/CE, care au reședința în statul terț de origine, deși include membrii de familie nerezidenți ai resortisanților statului membru respectiv

Obiectul și temeiul juridic al trimiterii preliminare

Interpretarea articolului 11 alineatul (1) litera (d) din Directiva 2003/109/CE și a principiului egalității de tratament, în temeiul articolului 267 TFUE

Întrebarea preliminară

Articolul 11 alineatul (1) litera (d) din Directiva 2003/109/CE a Consiliului din 25 noiembrie 2003 și principiul egalității de tratament între rezidenții pe termen lung

și cetățenii naționali trebuie interpretate în sensul că se opun unei reglementări naționale în temeiul căreia, contrar celor prevăzute pentru resortisanții statului membru, la stabilirea membrilor gospodăriei în vederea calculării alocației pentru gospodărie, sunt excluși membrii de familie ai lucrătorului care este rezident pe termen lung și care este resortisant al unui stat terț, în cazul în care aceștia au reședința în țara terță de origine?

Dispozițiile de drept și jurisprudența Uniunii invocate

Directiva 2003/109/CE a Consiliului din 25 noiembrie 2003 privind statutul resortisanților țărilor terțe care sunt rezidenți pe termen lung (JO 2004, L 16, p. 44, Ediție specială, 19/vol. 6, p. 225), articolul 2 și articolul 11 alineatele (1), (2) și (4), precum și considerentele (12), (13) și (14)

Hotărârea din 2 septembrie 2015, Comisia/Țările de Jos (C-508/10, EU:C:2012:243), și Hotărârea din 24 aprilie 2012, Kamberaj (C-571/10, EU:C:2012:233)

Dispozițiile naționale invocate

Decreto legge 13 marzo 1988, n. 69, „Norme in materia previdenziale, per il miglioramento delle gestioni degli enti portuali ed altre disposizioni urgenti”, convertito in legge 13 maggio 1988, n. 153 [Decretul-lege nr. 69 din 13 martie 1988 privind norme în materie de asigurări sociale, îmbunătățirea gestiunii entităților portuare și alte măsuri urgente, aprobat prin Legea nr. 153 din 13 mai 1988] (GURI nr. 143 din 20 iunie 1988), articolul 2: „1. Pentru lucrătorii salariați, pentru persoanele care beneficiază de pensii și de prestații economice de asigurări sociale care rezultă dintr-o activitate salariată [...], pentru personalul de stat [...], începând cu perioada de plată în curs la 1 ianuarie 1988, alocațiile familiale [...] se înlocuiesc, în cazul în care sunt îndeplinite condițiile prevăzute de dispozițiile prezentului articol, cu alocația pentru gospodărie. 2. Alocația se acordă într-un quantum diferențiat în funcție de numărul membrilor și de venitul gospodăriei, potrivit tabelului anexat la prezentul decret. Nivelurile de venit prevăzute în tabelul menționat anterior se majorează [...] pentru gospodăriile care includ persoane care, din cauza unei infirmități sau a unei deficiențe fizice sau mentale, se află în imposibilitate absolută și permanentă de a se dedica unei activități utile sau, în cazul minorilor, care întâmpină dificultăți persistente în desfășurarea sarcinilor și a funcțiilor proprii vârstei lor. Aceleași niveluri de venit se majorează [...] în cazul în care persoanele menționate la alineatul 1 au calitatea de văduv sau văduvă, de divorțat sau divorțată, de separat sau separată de drept, de necăsătorit sau necăsătorită. Începând cu 1 iulie 1994, în cazul în care din gospodăria menționată la alineatul 6 fac parte doi sau mai mulți copii, quantumul lunar al alocației cuvenite se majorează [...] pentru fiecare copil, cu excepția celui dintâi. [...] 6. Gospodăria este formată din soți, cu excepția soțului separat de drept și de fapt, copiii lor și persoanele asimilate acestora [...] cu vârsta sub 18 ani împliniți sau fără limită de vârstă în cazul în care, din cauza unei infirmități sau a unei

deficiențe fizice sau mentale, se află în imposibilitate absolută și permanentă de a se dedica unei activități utile. [...] 6-bis. Nu fac parte din gospodăria menționată la alineatul 6 soțul, copiii și persoanele asimilate acestora ai unui cetățean străin care nu au reședința pe teritoriul republicii, cu excepția cazului în care statul al cărui resortisant este străinul acordă un tratament de reciprocitate în privința cetățenilor italieni sau a fost încheiată o convenție internațională privind prestațiile familiale. Determinarea statelor în care se aplică principiul reciprocității este efectuată de ministrul muncii și securității sociale, după consultarea ministrului afacerilor externe. [...] 8-bis. Pentru aceeași gospodărie nu se poate acorda decât o singură alocație. Pentru membrii gospodăriei în favoarea căreia se plătește alocația, alocația respectivă nu este compatibilă cu o altă alocație sau cu o prestație familială diferită, oricare ar fi persoana îndreptățită. 9. Venitul gospodăriei este constituit din cuantumul venitului global supus IRPEF [impozitul pe veniturile persoanelor fizice] obținut de membrii săi în anul calendaristic anterior datei de 1 iulie a fiecărui an și este valabil pentru plata alocației până la data de 30 iunie a anului următor. [...] La formarea venitului contribuie și veniturile de orice natură [...], în cazul în care depășesc [...]. Nu se iau în calculul venitului indemnizațiile acordate la încetarea raportului de muncă, oricum ar fi denumite, avansurile din indemnizațiile respective și alocația prevăzută de prezentul articol. [...]"

Decreto legislativo 8 gennaio 2007, n. 3, „Attuazione della direttiva 2003/109/CE [...]” (Decretul legislativ nr. 3 din 8 ianuarie 2007 de transpunere a Directivei 2003/109/CE [...]) (GURI nr. 24 din 30 ianuarie 2007), prin care se introduc dispozițiile directivei în textul decreto legislativo 25 luglio 1998, n. 286, „Testo unico delle disposizioni concernenti la disciplina dell’immigrazione e norme sulla condizione dello straniero” [Decretul legislativ nr. 286 din 25 iulie 1998 referitor la Textul unic al dispozițiilor privind reglementarea imigrației și al normelor privind situația străinului] (suplimentul ordinar la GURI nr. 191 din 18 august 1998), care, în prezent, prevede următoarele la articolul 9 alineatul 1: „Străinul care deține de cel puțin cinci ani un permis de ședere în curs de valabilitate și care dovedește că dispune de un venit cel puțin egal cu cuantumul anual al alocației sociale și, în cazul unei cereri referitoare la membrii de familie, de un venit suficient [...] și de o locuință adecvată care se încadrează în parametrii minimi prevăzuți de dispozițiile de drept național poate să solicite chestorului eliberarea permisului de ședere CE pentru rezidenți pe termen lung pentru sine și pentru membrii de familie [...]” și la alineatul 12: „Pe lângă cele prevăzute pentru străinul care are reședința legală pe teritoriul național, deținătorul unui permis de ședere UE pentru rezidenți pe termen lung poate: [...] c) să beneficieze de prestațiile de asistență socială și de asigurări sociale, de prestațiile constând în ajutoare în materie de sănătate, de studii și sociale și de prestațiile pentru accesul la bunuri și la servicii aflate la dispoziția publicului, inclusiv accesul la procedura de obținere a locuințelor sociale, cu excepția dispozițiilor contrare și cu condiția să se facă dovada reședinței efective a străinului pe teritoriul național [...]”

Prezentare succintă a situației de fapt și a procedurii principale

- 1 Domnul VR este un cetățean pakistanez, încadrat în muncă în Italia, ai cărui membri de familie, în perioada cuprinsă între luna septembrie a anului 2011 și luna aprilie a anului 2014, au părăsit teritoriul Italiei pentru a se întoarce în țara de origine. În legătură cu această perioadă, angajatorul și Istituto Nazionale della Previdenza Sociale [Institutul Național de Asigurări Sociale, denumit în continuare „INPS”] i-au refuzat domnului VR acordarea alocației gospodărie pentru motivul că, în cazul cetățenilor străini, articolul 2 alineatul 6-bis din Decretul-lege 69/88 exclude din calculul alocației menționate soțul și copiii lucrătorului care nu au reședința în Italia.
- 2 În temeiul articolului 11 din Directiva 2003/109/CE și al dispozițiilor corespunzătoare de transpunere în ordinea juridică italiană, mai întâi Tribunale [Tribunalul] și ulterior Corte di appello di Brescia [Curtea de Apel din Brescia] au constatat caracterul discriminatoriu al articolului 2 alineatul 6-bis citat mai sus și au înlăturat aplicarea acestuia, obligând INPS și angajatorul să restituie lucrătorului sumele reținute.
- 3 INPS a declarat recurs, solicitând anularea hotărârii instanței de apel.

Principalele argumente ale reclamantului din procedura principală

- 4 Potrivit INPS, contrar celor statuate în hotărârea atacată, alocația pentru gospodărie nu are natura unei prestații de asistență socială, așa cum ar impune articolul 11 alineatul (1) din Directiva 2003/109, care prevede cerința egalității de tratament în ceea ce privește securitatea socială, asistența socială și protecția socială astfel cum sunt definite de legislația internă, ci a unei prestații de asigurări sociale, și nu este „de bază” în sensul considerentului (13), astfel încât poate intra sub incidența derogării de la principiul egalității de tratament între cetățeni și străini prevăzute la alineatul (4) al aceluiași articol 11.

Prezentare succintă a motivelor trimiterii preliminare

- 5 Alocația pentru gospodărie prevăzută la articolul 2 din Decretul-lege 69/1988 constituie un supliment pecuniar de care beneficiază toți lucrătorii și titularii de pensii sau de prestații de asigurări sociale care rezultă dintr-o activitate salariată, cu condiția ca gospodăria acestora să realizeze venituri care nu depășesc un anumit prag.
- 6 Cuantumul acestei alocații, care se află în sarcina INPS, se calculează proporțional cu numărul membrilor de familie, cu numărul copiilor și cu venitul familiei. Plata acestei contribuții este efectuată de angajator împreună cu plata remunerației, potrivit unei cote procentuale din remunerația brută a lucrătorului. Ulterior, INPS efectuează o regularizare finală între alocațiile plătite de angajator și contribuțiile la asigurările sociale datorate de acesta.

- 7 Jurisprudența națională a definit natura alocației uneori drept prestație de *asigurări sociale*, fiind vorba despre o completare fie a pensiei, fie a remunerației, raportată la munca prestată și finanțată din contribuțiile plătite de toți angajatorii, pentru a asigura un venit suficient familiilor care nu dispun în mod global de venituri, altelei drept prestație de *asistență socială*, având în vedere că atât quantumul alocației în sine, cât și venitul considerat ca parametru pentru plata acesteia se majorează pentru familiile care merită o protecție mai intensă întrucât includ persoane care suferă de o infirmitate sau copii minori aflați în dificultate.

Instanța de trimitere nu consideră însă că această distincție este relevantă, în opinia acesteia fiind vorba despre o măsură care, în orice caz, intră în domeniul de aplicare al articolului 11 alineatul (1) litera (d) din Directiva 2003/109/CE.

- 8 Din împrejurarea că legea atribuie membrilor gospodăriei o importanță esențială în structura alocației și îi identifică drept beneficiari efectivi ai prestației economice pe care titularul remunerației sau al pensiei are dreptul să o primească se naște problema de interpretare care justifică trimiterea preliminară: și anume dacă pot fi excluși din gospodărie membrii de familie ai cetățeanului străin, iar nu și cei ai cetățeanului național, atunci când nu se mai poate considera că reședința lor efectivă este în Italia și nu există condiții de reciprocitate cu țara lor de origine, în măsura în care se ține seama de faptul că în considerentul (4) al Directivei 2003/109/CE și la articolul 2 alineatul (1) din aceeași directivă se menționează ca obiectiv al acesteia din urmă „[i]ntegrarea resortisanților țărilor terțe care s-au stabilit pentru o perioadă lungă în statele membre” și, respectiv, se definește noțiunea de membru al familiei ca fiind „resortisantul unei țări terțe care are reședința în statul membru în cauză”.
- 9 Până în prezent, Curtea de Justiție s-a pronunțat doar cu privire la cazuri în care atât titularii drepturilor de protecție socială revendicate, cât și întreaga gospodărie a acestora aveau reședința stabilă în statul membru în cauză sau se mutaseră dintr-un stat membru în altul. Întrebarea preliminară adresată este așadar inedită.